

การพัฒนาแนวทางการดูแลมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นแผนกห้องคลอดตามมาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน

นางสุรตนา หะยีปะตอหัง

บทคัดย่อ

การจัดทำพัฒนาแนวทางการดูแลมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นแผนกห้องคลอดครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการมารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ และต้องการยุติการตั้งครรภ์ สามารถเข้าถึงระบบบริการอย่างเป็นมิตร และลดความวิตกกังวลจากการตั้งครรภ์ไม่พร้อม โดยในมารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ จะให้การดูแลการคลอดตามมาตรฐาน เน้นการดูแลด้านแบบองค์รวมเป็นสำคัญ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการคลอด รวมถึงวิธีการดูแลตนเองภายหลังคลอด การวางแผนครอบครัวเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำ การวางแผนการคลอดและการเลี้ยงบุตรของมารดาวัยรุ่นและครอบครัว การประเมินความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตรหลังคลอด และสำหรับวัยรุ่นที่ยุติการตั้งครรภ์มีการประสานงานเพื่อส่งต่อแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปยังแผนกต่างๆ ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ ๑๒ ยะลา โดยมีการพัฒนาแนวทางการดูแลมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นแผนกห้องคลอดตามมาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนดังนี้

กรณีคลอดปกติ

๑) การเข้าถึงบริการ ได้แก่ สร้างสัมพันธ์ที่ดีและความไว้วางใจ, จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ๒) การคัดกรอง ได้แก่ ทดสอบคัดกรอง YFHS, YFHS⁺ บริเวณมุมขวาบนของหน้าปก OPD Card ของแม่และลูก ๓) การจัดระบบบริการและการดูแล ได้แก่ ดูแลการคลอดตามมาตรฐาน เน้นการดูแลด้านจิตใจเป็นสำคัญ, ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความก้าวหน้าของการคลอดและอาการเมื่อเข้าสู่ภาวะคลอด, สร้างสายสัมพันธ์ระหว่างมารดากับทารกในครรภ์โดยให้แม่สัมผัส พุดคุยกับทารก, เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยให้แม่โอบกอดทารกในครรภ์ นาน ๑ ชม. และให้ดูดนมแม่ภายใน ๓๐ นาที - ๑ ชม. หลังคลอด, ให้คำปรึกษาการเว้นระยะการมีบุตร และบทบาทของแม่ต่อลูก, กรณี YFHS⁺ จัดให้อยู่ในห้องรอคลอดที่แยกเป็นสัดส่วน มีเจ้าหน้าที่ และอนุญาตให้ญาติ/สามี คอยดูแลอย่างใกล้ชิด ๔) ประสานให้ แผนกหลังคลอด และแผนกเด็ก สามารถดูแลได้อย่างต่อเนื่อง และ ๕) ลงบันทึกในแบบเฝ้าระวัง Teenage Pregnancy

กรณียุติการตั้งครรภ์

๑) สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และความไว้วางใจ ๒) แนะนำการดูแลตนเองหลังสิ้นสุดการตั้งครรภ์ ๓) แนะนำการวางแผนครอบครัว และการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย ๔) การจำหน่ายเมื่อยุติการตั้งครรภ์แล้ว ได้แก่ กรณีในเวลาราชการ ส่งผู้รับบริการไปคลินิกวัยทำงาน เพื่อรับบริการคุมกำเนิด, กรณีนอกเวลาราชการ สอน/สาธิตการใช้ถุงยางอนามัย และแจกถุงยางอนามัยก่อนกลับบ้าน และนัดผู้รับบริการมาที่คลินิกวัยทำงาน ๑ สัปดาห์เพื่อรับบริการคุมกำเนิดและ ๕) ส่งข้อมูลให้คลินิกวัยรุ่น เพื่อการดูแลต่อเนื่อง

และได้มีการประเมินผลจากความพึงพอใจทั้งผู้รับบริการและเจ้าหน้าที่ โดยคะแนนความพึงพอใจของแนวทางการดูแลมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นจากผู้รับบริการมารดาวัยรุ่นตั้งครรภ์ มีคะแนนสูงสุดได้แก่ ข้อที่ ๖ ให้บริการผู้ป่วยเหมือนกันทุกรายโดยไม่เลือกปฏิบัติ ($\bar{X}=4.86, S.D=0.34$) รองลงมาข้อที่ ๕ พยาบาลให้ความรู้และคำแนะนำการดูแลตนเองก่อนและหลังคลอด ($\bar{X}=4.66, S.D=0.47$) และข้อที่ ๔ พยาบาลตอบคำถามได้อย่างเข้าใจและเหมาะสม ($\bar{X}=4.50, S.D=0.62$) โดยคิดคะแนนเป็นร้อยละ ๘๖, ร้อยละ ๖๖, และร้อยละ ๕๖ ตามลำดับ ความพึงพอใจเจ้าหน้าที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ ๒ ขั้นตอนในการบริการมีความครบถ้วนชัดเจน ($\bar{X}=4.78, S.D=0.57$) และข้อที่ ๔ แนวทางการดูแลมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นของห้องคลอดมี

ความเหมาะสมกับผู้รับบริการ($\bar{X}=4.78, S.D=0.42$)โดยคิดคะแนนเป็นร้อยละ ๘๕ และร้อยละ ๗๘ ตามลำดับ จากภาพรวมทั้งหมดทั้งผู้รับบริการและเจ้าหน้าที่ที่มีความพึงพอใจดีมาก

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้มีรูปแบบบริการเพื่อการดูแลมารดาตั้งครรภ์ในห้องคลอดและเจ้าหน้าที่ที่สามารถดูแลมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นให้เป็นไปตามมาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน
๒. เพื่อให้มารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นได้เข้าถึงระบบบริการตามมาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน

วิธีการดำเนินงาน

๑. ศึกษาข้อมูลและทบทวนปัญหาของมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นในห้องคลอด
๒. นำเสนอสาเหตุ ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดูแลมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นแก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน ทีมสหสาขาวิชาชีพและประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อจัดทำแนวทางในการบริการให้กับมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นให้ได้เข้าถึงบริการตามมาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน แบบบันทึกการเฝ้าระวังหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นอายุน้อยกว่า ๒๐ ปี และหญิงตั้งครรภ์ไม่พร้อม การให้คำปรึกษาและแบบสอบถามความพึงพอใจ จัดสถานที่และสิ่งแวดล้อมสำหรับมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่น เพื่อความเหมาะสมในการให้บริการมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่น
๓. จัดทำแนวทางเฝ้าระวัง แนวทางการจัดบริการสุขภาพ แบบสอบถามความพึงพอใจ แบบบันทึกการเฝ้าระวัง หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นอายุน้อยกว่า ๒๐ ปี และหญิงตั้งครรภ์ไม่พร้อม และการให้คำปรึกษา จัดสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม
๔. ทดลองให้บริการตามแนวทางการจัดบริการสุขภาพมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นของห้องคลอด และนำผลการทดลองมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของผู้รับบริการ และปรับปรุงโปรแกรมจัดเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมตัวชี้วัดที่ต้องติดตาม
๕. เปรียบเทียบขั้นตอนที่แตกต่างของแนวทางการให้บริการมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นในห้องคลอดแบบเก่าและใหม่
๖. ประเมินความเหมาะสมของแนวทางการดูแลมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นในห้องคลอด โดยประเมินความพึงพอใจของแนวทางการดูแลมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นของห้องคลอด จากมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่น ญาติ และเจ้าหน้าที่ในแผนกห้องคลอด โดยคะแนนความพึงพอใจของแนวทางการดูแลมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นจากผู้รับบริการมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่น มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ การให้บริการผู้ป่วยเหมือนกันทุกรายโดยไม่เลือกปฏิบัติ ๔.๘๖ คิดเป็นร้อยละ ๘๖ ความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่ มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ขั้นตอนในการบริการมีความครบถ้วนชัดเจน ๔.๗๘ คิดเป็นร้อยละ ๘๕ และแนวทางการดูแลมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นของห้องคลอดมีความเหมาะสมกับผู้รับบริการ ๔.๗๘ ร้อยละ ๗๘ จากภาพรวมทั้งหมดทั้งผู้รับบริการและเจ้าหน้าที่ที่มีความพึงพอใจดีมาก
๗. นำข้อเสนอแนะจากการพูดคุยและการแสดงความคิดเห็นของผู้ประเมินการใช้แนวทางการดูแลมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นของห้องคลอดมาปรับและแก้ไข

ผลการดำเนินงาน

จากผลการดำเนินงานตามรูปแบบบริการเพื่อการดูแลมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นในห้องคลอด ของเจ้าหน้าที่แผนกห้องคลอด โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ ๑๒ ยะลา พบว่า จากการดำเนินงานดังกล่าว เหมาะสมกับมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มารับบริการ มารดาตั้งครรภ์วัยรุ่นสามารถเข้าถึงระบบบริการทุกราย ตลอดจนมีการเชื่อมโยงระบบบริการ ส่งต่อ และดูแลต่อเนื่องกับแผนกต่างๆ ในโรงพยาบาล เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับบริการที่มีคุณภาพและต่อเนื่อง

การนำไปใช้ประโยชน์

๑. ใช้ในการดูแลมารดาตั้งวัยรุ่นในโรงพยาบาลแบบองค์รวม เพื่อง่ายต่อการเข้าถึงบริการครอบคลุม ปัญหาปัจจัยและ ผลกระทบที่เกิดขึ้น
๒. ทำให้ทราบปัญหา ผลกระทบต่างๆ และข้อมูลการตั้งครรถ์ในวัยรุ่นและ นำมาใช้วางแผนให้กรพยาบาลและเพื่อพัฒนาปรับปรุงระบบบริการ

ความยุ่งยากในการดำเนินงาน/ปัญหา/อุปสรรค

๑. ขั้นตอนในการบันทึกข้อมูลไม่ครบถ้วน เนื่องจากลงข้อมูลตกหล่นและผู้รับบริการบางรายปกปิดข้อมูล
๒. ผู้รับบริการมารดาวัยรุ่นบางราย ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการให้บริการ เนื่องจากสภาพของร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ยังไม่สมบูรณ์พอ

ข้อเสนอแนะ/วิจารณ์

๑. รูปแบบบริการเพื่อการดูแลมารดาวัยรุ่นในห้องคลอด สามารถนำมาใช้ในการดูแลได้ ช่วยให้ผู้รับบริการมีความไว้วางใจ แต่บางรายก็ยังขาดความร่วมมือ
๒. การให้บริการยังมีการตกหล่นในการบันทึกข้อมูล จำเป็นต้องปรับปรุงเพื่อการพัฒนาบบบันทึกข้อมูลต่อไป